

KÖSZÖNTŐ

Amikor a Miskolci Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskolájának volt és jelenlegi hallgatói elhatározták, hogy Gyapay László tanár urat, a doktori iskola tőrzstagját, témavezetőjét és oktatóját, a Miskolci Egyetem BTK Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézete Magyar Irodalomtörténeti Intézeti Tanszékének vezetőjét felköszöntik a 60. születésnapján, eltértek kissé a hasonló Festschriftek hagyományától. Csakis olyasvalakitől fogadtak el tanulmányt a kötetbe, aki már kijárta vagy még jelenleg is járja Gyapay tanár úr doktori iskolai műhelyszemináriumát.

Nevezetes szeminárium ez, amely a doktori iskola korábbi min-tatantervében *Tudományos írás* címmel szerepelt, az új tanmenetbe pedig *A tudományos írás módszertana I–II.* címmel lépett át. A csütörtök délutánonként sorra kerülő szeánszon (az ilyesminek manapság kontaktóra a neve a felsőoktatásban) mindig valamelyikük készülő doktori értekezésének egy-egy elkészült – vagy legalábbis kikerekedőben lévő – részletét vitatják meg a hallgatók. Előbb-utóbb mindenki sorra kerül, idejében megküldi fejezetét a többieknek, akik végigjegyzetelik a példányukat, s aztán a megvitatás alkalmával szép komótosan ízekre cincálják a szöveget. A trancsírozás sosem kíméletlen – az emberi hang és az emberi érintkezés melege, hozzá még az egymást támogató, elkötelezett szeretet és tisztelet levegője mindvégig jelen van –, de mindig alapos és kimerítő. Sok évvel ezelőtt jött rá arra a tanár úr, hogy teoretikus előadásokban sohasem lesz képes megtanítani az igényes, problémaérzékes, jól felépített, feszes lépésekben argumentált, szemléletes, jó stílusban megírt tudományos szakszöveg kritériumait. Egyetlen mód van erre: ha minden hallgató a maga munkája során találkozik olyan professzionális olvasóval

és az ő alapos visszajelzésével, aki a henye, elnagyolt, kiérleletlen pontokra rá tud és rá is kíván mutatni a nagy keservvel kikínlódott szövegében. Rendezve, ha kell, a mondatokat, ha kell, az adatokat is, de a gondolatokat, a hipotézis, a bizonyítás, a konklúzió logikai lépéseit feltétlenül. Példát mutatva arra, milyen az a szöveg, amely kérdez, felel, feltesz, bizonyít, cáfol, vagyis mindvégig a célra tart, (tudományos) munkát végez, egy problémakört megnevez, kifejti, előrevisz, néha-néha, egy-egy elemében, megnyugtatóan vagy hipotetikusán, meg is old. Gyapay tanár úr éppen ennek a felette szükséges gyakorlati jártasságnak a kialakításában, az átadásában felülmúlhatatlan. A legritkább esetben – csak a már jócskán előrehaladott disszerensek beérőfélben lévő munkája esetén, és olykor még akkor sem – tudja elkerülni, hogy feltegye örök kérdéseinek egyik alapvető repertoárdarabját: azt, amely arra kérdez rá, hogy éppenséggel mit is kérdez maga a gondolatmenetet ácsolató fiatalember (vagy fiatalasszony). Amíg nincs meg a kérdés, felelet sem lesz reá, ez egészen bizonyos. És mégis éppen ez a legnehezebb pont: egy szárnyait próbálgató betanulónak ráéreznie vagy ráéreznie arra, hogy mely ponton, milyen tekintetben kíván megingatni – vagy akár megerősítve látni – valamely szakmai vélelmet, exponálni egy szakmai kételyt. Legyen az akár a szakirodalom és a szakértők régóta érintetlen, hallgatólagos vagy nyílt konszenzusa, vagy legyen egy kevésbé teljes vagy kevésbé meggyőző korábbi analízis reflektálatlan alapja, hipotézise vagy konklúziója. Ha sikerül megtalálni ezt a pontot, amellyel a fiatal jelöltnek dolga lesz, mert tapasztalatai nyomán meginoghat vagy félretehetővé válhat egy korábbi konstrukció – vagy annak (csaknem) érintetlenül hagyásával azonos teherbírású másik konstrukció építhető –, a többi dolog már könnyebben meglesz. Már csak olyan csekélységek vannak hátra, hogy mennyi és milyen ismeret mekkora mélységű előadása szükséges a jelenségcsoport körülhatárolásához, milyen diszpozíciós rendben célszerű mindezt adagolni ahhoz, hogy az olvasó biztonságban érezhesse magát szilárd kezek által vezetve lenni, végül milyen az az értekező stílus, amely elég árnyalt, mégsem átlátszatlan a megmutatáshoz, a szemléltetéshez, a beláttatáshoz. Aztán helyesírás, nyelvhelyesség, tipográfiai tudatosság, a bibliográfiák, hivatkozások és jegyzetek technológiai rendjeinek biztos alkalmazása – és lassan készen is van

a doktorálásra apránként alkalmassá tett jelölt. Hogy nem rövid idő alatt van készen, az talán nyilvánvaló a fenti összefoglalóból. És képzelhetni azt is, hogy a fejlődés korántsem lineáris és egyenes: nagy, ígéretes megugrásokat szármalmas helybenjárások követnek, a már tudatosítottak hitt vakfoltok meglepő gyakorisággal újra visszatérnek, hol megcsömörlés, hol támpontvesztés történik, és az élet, a nagyon kevésbé episztemikus élet is megteszi közben a maga dolgait, úgyannyira, hogy akár évek múltával is vissza kellhet térni megint az alapokhoz. A törzstagi formátumot mérlegelő űrlapokon mindennek „a tudományos utánpótlás nevelésében játszott szerep” a neve – a doktori iskola életében viszont ez az a pedagógiai éthosz, elhivatottság, felelősségtudat, elkötelezettség, támogató hivatás, amiért egyáltalában érdemes doktori iskolákat akkreditáltatni és működtetni. Gyapay László tanár úr kivételesen sokat és igényeset tesz hozzá ahhoz, hogy a miskolci irodalomtudományi doktori iskola bensőséges, intenzív műhelymunkája ne csak kivételes szerencsével, hanem a rendszerszerű működés biztonságával hozhasson létre színvonalas eredményeket.

Hogy a tanár úrnak szürkül a haja, de még a szép, ápolat szakállá is, azt már láttuk egy darab ideje, mi, a kollégái, akikkel együtt tölti oktatási napjait, akik megfordulunk vele a menzai ebédeken, vele vizsgáztatunk, beszámoltatunk és felvételiztetünk, s kíváncsian követjük előadásait legbensőbb ismereteinek tárgyköreiben, Kazinczyról, Kölcseyről. Korábban sohasem gondoltam viszont arra, hogy ez a feltartóztathatatlan színeváltozás már a hatodik iksz közeledését is jelzi. A tanár úr – habitusában, mentalitásában, kíváncsiságában, kísérletező kedvében, vagányságában – fiatal ember. Szüksége is van lelke fiatalására, ha a mindenkori fiatalokkal szót akar érteni, érteni akarja őket és hatással akar lenni rájuk. Azt hiszem, az Isten is tanárnak teremtette. Hogy milyen eredményes tanárnak, azt megmutatják az itt következő, szigorúan válogatott és kemény szerkesztésnek alávetett tanulmányok, kivétel nélkül az ő szeminaristáinak az írásai. Ebben a formában talán már nem vonja össze tőlük a szemöldökét, de bizonyosan nem egy hely arra ingerli majd, hogy szokott mozdulatával ismét felcsapjon egy keménytáblás régi könyvet és egy szöveghelet

mutogasson benne, amely valahogyan figyelmen kívül maradt, vagy ha mégsem sikkadt el teljesen, hát a beleérező, latolgató olvasás még talál benne afféle vonatkozásokat, amelyek jócskán árnyalhatják a kirajzolódó összképet.

Az összkép készülődik. A kép „nem a’ leghívebb kép, de a’ leglelkesebb a’ mit képzelhetni, ’s olyan a’ melly minden érző szemet nagy gyönyörrel tölt-el.” „...azon hanyatlék nélkül, mellyet az ellenkező anyag elmellőzhetetlenné teszen; azon roncsolat nélkül, mellyel ellene az idő kikél.”

Kecskeméti Gábor